

of budget deficit management in the context of socio-economic transformations]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 9 (2011): 46-50.

Sitash, T. D. "Upravlinnia biudzhethym defitsytom" [Budget deficit management]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 2 (2015): 43-46.

Tarasiuk, D. S. "Rozvytok rynku korporatyvnykh tsinnykh paperiv v Ukraini" [Development of the corporate securities market in Ukraine]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.08*, 2014.

Wikipediia - vilna entsyklopediia. <https://uk.wikipedia.org>

УДК 336.228.34

УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ ТА МЕТОДИ БОРОТЬБИ

© 2018 ПАРФЕНТІЙ Л. А.

УДК 336.228.34

Парфентій Л. А.

Ухилення від сплати податків в Україні: причини та методи боротьби

Досліджено сутність поняття ухилення від сплати податків; проаналізовано причини виникнення та розвитку цього явища; розроблено пропозиції стосовно основних напрямів запобігання і боротьби з ухиленням від оподаткування. Аналізуючи, систематизуючи та узагальнюючи наукові праці багатьох учених, було встановлено, що єдиного підходу щодо трактування сутності цього явища у контексті законності та усвідомленості відповідних дій в науковій літературі немає. У результаті дослідження було систематизовано чинники ухилення від оподаткування з виділенням моральних, політичних, економічних, технічних і правових причин. Проаналізовано передумови ухилення від сплати податків в Україні, зазначено найпоширеніші схеми, внаслідок яких бюджет України зазнає найбільших втрат. Досліджено методи боротьби з податковими правопорушеннями й обґрунтовано необхідність розроблення та реалізації заходів запобігання і боротьби з ухиленням від сплати податків на загальнодержавному рівні. Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є вивчення зарубіжного досвіду боротьби з ухиленням від оподаткування та детальний аналіз поширених в Україні схем податкової мінімізації з метою виявлення шляхів усунення можливості їх використання.

Ключові слова: ухилення від сплати податків, податкова мінімізація, уникнення оподаткування, офшорні схеми, причини ухилення від сплати податків, Україна.

Рис.: 1. **Бібл.:** 14.

Парфентій Людмила Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра соціально-економічних дисциплін, Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ (вул. Миру, 24, Суми, 40007, Україна)

E-mail: mohylina@meta.ua

УДК 336.228.34

UDC 336.228.34

Парфентий Л. А. Уклонение от уплаты налогов в Украине: причины и методы борьбы

Исследована сущность понятия уклонения от уплаты налогов; проанализированы причины возникновения и развития этого явления; разработаны предложения по основным направлениям предупреждения и борьбы с уклонением от налогообложения. Анализируя, систематизируя и обобщая научные труды многих ученых, было установлено, что единого подхода к трактовке сущности этого явления в контексте законности и осознанности соответствующих действий в научной литературе нет. В результате исследования были систематизированы факторы уклонения от налогообложения с выделением моральных, политических, экономических, технических и правовых причин. Проанализированы предпосылки уклонения от уплаты налогов в Украине, указаны самые распространенные схемы, в результате которых бюджет Украины испытывает наибольшие потери. Исследованы методы борьбы с налоговыми правонарушениями и обоснована необходимость разработки и реализации мероприятий по предотвращению и борьбе с уклонением от уплаты налогов на общегосударственном уровне. Перспективами дальнейших исследований в данном направлении является изучение зарубежного опыта борьбы с уклонением от налогообложения и детальный анализ распространенных в Украине схем налоговой минимизации с целью выявления путей устранения возможности их использования.

Ключевые слова: уклонение от уплаты налогов, налоговая минимизация, избежание налогообложения, офшорные схемы, причины уклонения от уплаты налогов, Украина.

Рис.: 1. **Библ.:** 14.

Парфентий Людмила Анатольевна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра социально-экономических дисциплин, Сумской филиал Харьковского национального университета внутренних дел (ул. Мира, 24, Сумы, 40007, Украина)

E-mail: mohylina@meta.ua

Parfentii L. A.

The Tax Evasion in Ukraine: Causes and Methods of Countering

The essence of the concept of tax evasion is researched; reasons of occurrence and development of this phenomenon are analyzed; proposals on the main directions of prevention and countering tax evasion have been developed. Analyzing, systematizing and generalizing the scientific works of many scholars, it was found that there is no unified approach to interpretation of the essence of this phenomenon in the context of legality and awareness of relevant actions in the scientific literature. As a result of the research the factors of tax evasion with the allocation of moral, political, economic, technical, and legal reasons have been systematized. The preconditions of tax evasion in Ukraine are analyzed, the most common schemes are indicated, resulting from which the budget of the Ukraine suffers the greatest losses. Methods of countering tax offenses have been researched and necessity of development and implementation of measures on prevention and countering tax evasion at the State level has been substantiated. Prospects for further researches in this direction are studying of foreign experience of countering tax evasion and detailed analyzing of the tax minimization schemes prevalent in Ukraine with the purpose of identifying ways of elimination of possibility of their use.

Keywords: evasion of taxes, tax minimization, avoidance of taxation, offshore schemes, reasons of tax evasion, Ukraine.

Fig.: 1. **Bibl.:** 14.

Parfentii Liudmyla A. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Socio-Economic Disciplines, Sumy branch of the Kharkiv National University of Internal Affairs (24 Myru Str., Sumy, 40007, Ukraine)

E-mail: mohylina@meta.ua

Стійкість і потужність держави прямо залежить від ефективності функціонування її податкової системи. Зі свого боку однією з ознак дієвості податкової системи є масштаби використання схем ухилення від сплати податків. Виходячи з цього, чим більшими є обсяги ухилення від оподаткування, тим слабкішою є держава внаслідок недофінансованості державного бюджету, що проявляється, зокрема, в дефіциті фінансування соціальної сфери, а отже, низькому рівні соціального захисту населення. Тому з метою забезпечення сталого розвитку держави, зокрема, є необхідним розв'язання проблеми ухилення від сплати податків.

Проблематика ухилення від оподаткування досліджувалась багатьма вітчизняними та зарубіжними науковцями, серед яких С. О. Баранов, А. В. Безкрєвна, А. В. Бризгалін, П. М. Вавілов, А. С. Веткін, В. П. Вишневський, С. В. Глущенко, М. О. Казакова, В. М. Кміть, І. М. Криль, О. В. Мірошніченко, М. М. Нашкерська, Т. Л. Томнюк і ін. Проте, незважаючи на це, у науковій літературі відсутній єдиний підхід стосовно трактування сутності цього поняття, причин його виникнення та шляхів подолання.

Отже, метою статті є дослідження сутності поняття ухилення від сплати податків, аналіз причин виникнення та розвитку цього явища і розроблення пропозицій стосовно основних напрямів запобігання та боротьби з ухиленням від оподаткування.

Дослідження сутності поняття ухилення від сплати податків показало, що єдиного підходу щодо трактування сутності цього явища в науковій літературі немає. По-перше, думки науковців розділилися стосовно законності таких дій. Так, С. О. Баранов [1], В. П. Вишневський, А. С. Веткін [5, с. 10], І. А. Майбуров, А. М. Соколовська [11, с. 385], О. В. Мірошніченко [12], А. В. Безкрєвна [2] та Т. Л. Томнюк [14] вважають, що при ухиленні від оподаткування мають місце тільки незаконні дії платника податків. А науковці С. В. Глущенко та М. О. Казакова [6] зазначають, що це можуть бути дії як з порушенням, так і непорушенням чинного законодавства.

По-друге, немає єдиної думки стосовно усвідомленості відповідних дій платником податків. Так, А. В. Бризгалін [3], А. Г. Загородній та Г. Л. Вознюк [8, с. 587] вважають, що обов'язковою ознакою ухилення від оподаткування є свідомі дії платника податків, спрямовані на зниження розміру податкових відрахувань або їх уникнення. А науковці І. А. Майбуров, А. М. Соколовська [11, с. 385], С. В. Глущенко, М. О. Казакова [6] та О. В. Мірошніченко [12] зазначають, що також це можуть бути ненавмисні дії внаслідок неуважності, технічних помилок або інших факторів.

На нашу думку, ухилення від сплати податків являє собою свідомі й умисні дії платника податків, спрямовані на повну чи часткову несплату податків, зборів або інших обов'язкових платежів до бюджету, які можуть бути як незаконними, так і в межах чинного законодавства.

До доказів про умисне ухилення платника від сплати податків шляхом вчинення незаконних дій відносять [13]:

- ✦ підроблені документи;
- ✦ документи, що свідчать про ведення подвійного обліку товарів;
- ✦ наявність у місцях реалізації документально неоформленої продукції;
- ✦ неоприбуткована готівка;
- ✦ фіктивні угоди;
- ✦ співпраця з фіктивними фірмами.

Виділяють такі правопорушення, які сприяють ухиленню від сплати податків [9]:

- ✦ порушення проти системи гарантій виконання обов'язків платника податків: незаконне відкриття банківських рахунків, вчинення незаконних розрахунків (у тому числі розрахунки готівкою), незаконна видача фінансових документів, порушення касової дисципліни;
- ✦ порушення проти обов'язків зі сплати податків: несплата або несвоєчасна сплата податку, незаконне використання пільг з цього виду податку, приховування об'єкта оподаткування;
- ✦ порушення у сфері ведення бухгалтерського обліку, упорядкування і надання бухгалтерської і податкової звітності, невірогідність даних фінансової документації, порушення порядку упорядкування і надання бухгалтерської і податкової звітності, ухилення від надання даних звітності;
- ✦ порушення проти контрольної функції фіскальних органів, пов'язані з несвоєчасною реєстрацією в державних органах або ухиленням від такої реєстрації, перешкоджанням здійсненню контрольної діяльності, податковим перевіркам, непокорю законним вимогам або розпорядженням фіскальних органів, погрозами й образами на адресу співробітників фіскальних служб.

У науковій літературі зазначають моральні, політичні, економічні, технічні та правові причини, що підштовхують платників податків до ухилення від оподаткування [3; 4; 9; 10, с. 21].

Моральні (морально-психологічні, морально-етичні, соціальні) причини полягають у тому, що бажання уникнути сплати податків є природною реакцією будь-якої людини на фіскальні заходи держави. Оскільки при здійсненні платежу до бюджету платник податків не отримує взамін конкретного адресного блага, почуття обов'язку здійснювати відрахування до суспільної скарбниці та вини за нездійснення таких платежів притупляються. Причому чим більшим є розрив між обсягами податкових платежів і кількістю та якістю спожитих суспільних послуг, тим більшим є бажання уникнути оподаткування. Говорячи про мотивацію конкретно українських платників податків, необхідно зазначити, що в Україні на сьогодні такий розрив є дуже великим.

Таким чином, до моральних причин ухилення від сплати податків можна віднести:

- ✦ відсутність моральної відповідальності за ухилення від оподаткування;

- ✦ несприйняття платниками податків законодавства у сфері оподаткування;
- ✦ могутній власницький інстинкт, який найбільш інтенсивно виявляється на рівні особистості;
- ✦ недовіра до фіскальних органів і владних структур, що розподіляють бюджетні кошти;
- ✦ негативне ставлення населення до оподаткування;
- ✦ низький рівень податкової культури в суспільстві.

Політичні причини мають місце тоді, коли на найвищих рівнях влади процвітає корупція та відбувається лобіювання інтересів окремих категорій платників податків. У таких випадках інші податкоплатники, чий інтерес внаслідок цього потерпають, намагаються захистити себе шляхом ухилення від оподаткування. Якщо говорити про українську ситуацію, то варто зазначити постійні звинувачення на адресу законодавців стосовно лобіювання власних бізнес-інтересів шляхом написання та прийняття відповідних законопроєктів.

Отже, політичними причинами ухилення від оподаткування є:

- ✦ лобіювання інтересів окремих груп платників податків;
- ✦ високий рівень корупції в державі;
- ✦ фіскальний характер податкової політики.

Технічні (організаційні, організаційно-управлінські) причини ухилення від сплати податків полягають у недосконалому організації фіскального механізму, що дає змогу податкоплатникам уникнути оподаткування:

- ✦ неефективна система податкового адміністрування;
- ✦ недостатній рівень юридичної та економічної підготовки працівників контролюючих органів у сфері оподаткування;
- ✦ низький рівень податкового контролю;
- ✦ відсутність достатнього досвіду боротьби з податковими правопорушеннями;
- ✦ необізнаність платників податків з податковим законодавством;
- ✦ незадовільна організація бухгалтерського обліку та звітності на підприємствах, установах, організаціях;
- ✦ некомпетентність органів і посадових осіб, що здійснюють організаційно-управлінські функції у сфері економіки на всіх рівнях влади;
- ✦ недостатній розвиток міжнародної співпраці в справах боротьби з податковою злочинністю.

Розпочатий процес реформування податкової системи України має забезпечити усунення її технічних недоліків.

Правові причини криються у недосконалому податкового законодавства, внаслідок чого платник податків має змогу ухилитися від оподаткування:

- ✦ складність, суперечність, нестабільність податкового законодавства;
- ✦ правова незахищеність платників податків;
- ✦ недостатня захищеність працівників контролюючих органів при виконанні ними службових обов'язків;
- ✦ відставання правового поля від практики.

Українське податкове законодавство характеризується як дуже запутане, мінливе та з великою кількістю прогалин, що може обумовити несвоечасну чи неповну сплату податкових платежів навіть без відповідних намірів податкоплатника.

Економічні причини включають у себе причини, які залежать від фінансового стану платника податків (наприклад, понесення збитків підприємством або зниження платоспроможності громадянина), і причини, породжені загальною економічною кон'юнктурою (інфляція, кризові явища в банківській системі тощо). В Україні на сьогодні зазначені чинники є дуже актуальними, оскільки має місце нестабільність економіки, яка, своєю чергою, обумовлює зниження платоспроможності податкоплатників.

Таким чином, до економічних причин ухилення від сплати податків можна віднести:

- ✦ велике та несправедливе податкове навантаження;
- ✦ збільшення частки збиткових підприємств;
- ✦ інфляційні процеси;
- ✦ низький рівень платіжної дисципліни;
- ✦ розбалансованість банківської системи;
- ✦ криза платежів;
- ✦ зниження платоспроможності населення;
- ✦ дефіцит бюджету.

Крім того, такий фактор, як міра та характер покарань за податкові делікти, також грає важливу роль у мотивації ухилення від оподаткування: якщо у співставленні ймовірності та розміру можливої відповідальності та потенційної економічної вигоди переважає остання, у більшості випадків платник податків прийме рішення піти на ризик. Причому чим більшими є масштаби корупції у державі, отже, чим більшою є ймовірність уникнути покарання в разі виявлення незаконних дій, тим легше податкоплатнику прийняти подібне рішення. В Україні на цей час корупція є головною проблемою, що стоїть на шляху розвитку нашої держави. Саме тому ключові реформи, наразі запущені в різних сферах суспільного життя, спрямовані на подолання корупції.

Виходячи з вищезазначеного можна дійти висновку про наявність у нашій державі негативних передумов ухилення від оподаткування. Саме тому в Україні масштаби «сірої» економіки (легальної, але неофіційної, а також офіційно зареєстровані економічні одиниці, які штучно зменшують базу оподаткування шляхом приховування чи агресивного податкового планування або в інший спосіб ухиляються від сплати належних за законом податків), є досить значними. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України оцінює її розмір у 34 % від валового внутрішнього продукту [7]. Експерти Інституту соціально-економічної трансформації виявили найбільші схеми з ухилення від сплати податків в Україні, внаслідок яких за результатами дослідження бюджет України щороку недоотримує 100 млрд грн [7]. Приблизні річні обсяги та бюджетні втрати за різними схемами ухилення та уникнення оподаткування наведені на рис. 1.

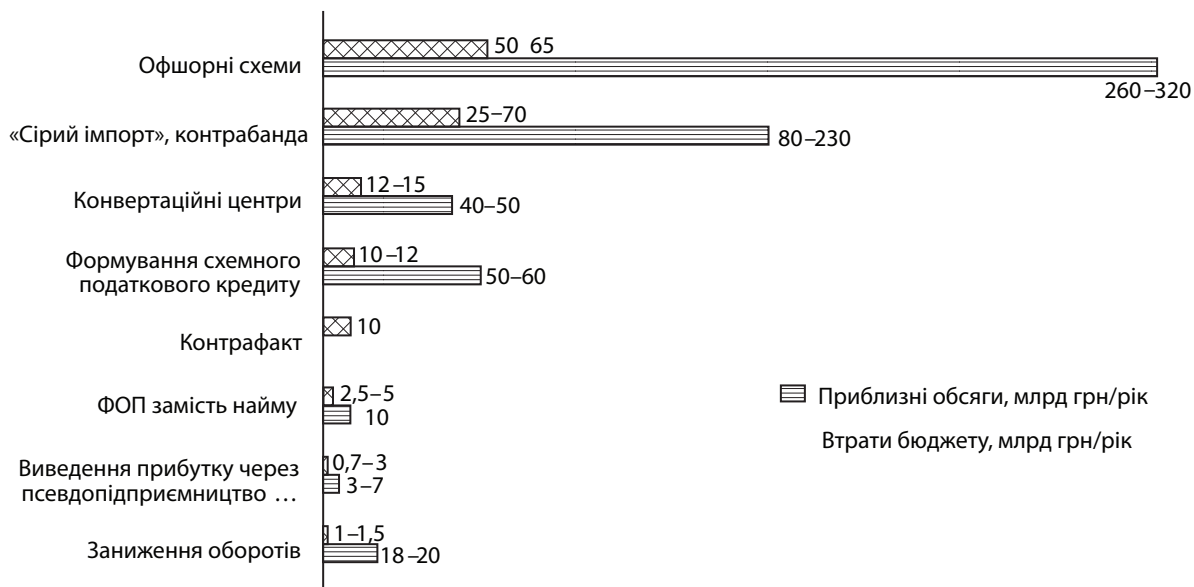

Рис. 1. Річні обсяги та бюджетні втрати за різними схемами ухилення та уникнення оподаткування

Джерело: складено за [7].

Як бачимо, найбільше бюджет України недоотримує від застосування офшорних схем, які наразі є законними методами уникнення оподаткування.

Ухилення від сплати податків обумовлює виникнення значних негативних наслідків у державі. По-перше, зведений бюджет недоотримує належні йому кошти, що призводить до зменшення його доходів, утворення бюджетного дефіциту, скорочення його видаткової частини чи навіть застосування процедури секвестру, і в результаті – недофінансування соціальної сфери, закриття державних соціальних програм, затримка заробітної плати працівникам бюджетної сфери тощо.

По-друге, ухилення від сплати податків призводить до порушення принципів ринкової конкуренції, оскільки суб'єкт господарювання, що сумлінно сплачує податкові платежі до бюджету, не має змоги повноцінно конкурувати з підприємством, яке ухиляється від оподаткування. Також недофінансованість бюджету обумовлює запровадження нових податків або підвищення ставок існуючих, таким чином, суб'єкти підприємництва, що ухиляються від оподаткування, перекладають податковий тягар на сумлінних платників податків.

Крім того, явище ухилення від оподаткування сильно корелює з іншим проявом тіньової економіки – корупцією, а також підвищує загальний рівень злочинності у державі.

На сьогодні у податковій практиці застосовуються репресивні (покарання) та попереджувальні (превентивні) методи боротьби з податковими правопорушеннями.

До комплексу попереджувальних заходів входить надання консультативно-методичної допомоги платникам податків, своєчасне висвітлення змін податкового законодавства у пресі, оприлюднення інформації про найбільш типові порушення податкового законодавства й огляд господарської і судової практики [9].

Відповідальність за умисне ухилення від сплати податків передбачена ст. 212 Кримінального Кодексу

України та залежить від неоподаткованого мінімуму доходів громадян. Але у випадку з ухиленням від сплати податків під неоподаткованим мінімумом доходів громадян розуміють податкову соціальну пільгу (ПСП), яка залежить від прожиткового мінімуму. У 2018 році ухилення від оподаткування карається таким чином:

- ✦ умисне ухилення від сплати податків у значних розмірах (1000 і більше ПСП – від 881 тис. грн) – штраф від 17 до 34 тис. грн або позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років;
- ✦ умисне ухилення від сплати податків у великих розмірах (3000 і більше ПСП – від 2643 тис. грн) – штраф від 34 до 51 тис. грн з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років;
- ✦ умисне ухилення від сплати податків в особливо великих розмірах (5000 і більше ПСП – від 4405 тис. грн) – штраф від 255 до 425 тис. грн з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років з конфіскацією майна.

Проте, зважаючи на актуальність і масштабність цієї проблеми, необхідним є розроблення та реалізація заходів запобігання та боротьби з ухиленням від сплати податків на загальнодержавному рівні, а не тільки силами Державної фіскальної служби України. Оскільки явище ухилення від оподаткування обумовлюється великою кількістю різних причин, зазначені заходи мають бути різного спрямування.

Так, задля усунення моральних причин ухилення від сплати податків необхідно розробити та впровадити загальнонаціональну програму підвищення податкової культури у суспільстві з метою формування стійкого почуття громадянського обов'язку здійснювати відрахування у державну скарбницю. Проте обов'язковою умовою при цьому є підвищення рівня довіри до Державної фіскальної служби через її реформування.

З метою нівелювання впливу політичних факторів необхідними є відновлення довіри до політичної еліти держави, здійснення ефективної боротьби з корупцією у владних структурах, забезпечення рівних умов господарювання для всіх платників податків.

Для того щоб усунути економічні причини, необхідним є забезпечення як стабільності економічної системи держави, так і фінансової безпеки податкоплатників (і юридичних, і фізичних осіб), що полягає у створенні таких умов, за яких платник податку буде платоспроможним і зможе виконати покладене на нього податкове зобов'язання.

Технічні (організаційні) причини ухилення від оподаткування усуваються шляхом підвищення рівнів компетентності працівників фіскальних органів і податкової грамотності платників податків, вивчення і впровадження зарубіжного досвіду та розвитку міжнародної співпраці у справах боротьби з податковими правопорушеннями.

Вдосконалення податкового законодавства шляхом усунення недоліків, колізій і білих плям, доповнення з урахуванням існуючих схем ухилення від оподаткування та забезпечення його стабільності, посилення правової захищеності працівників фіскальних органів при здійсненні ними службових повноважень, а також платників податків зумовить зменшення впливу правових чинників ухилення від сплати податків.

ВИСНОВКИ

На сьогодні ухилення від сплати податків є дуже актуальною проблемою для України, яка обумовлює виникнення цілого ряду негативних соціально-економічних наслідків. Існуванню цього явища сприяє цілий комплекс причин різного характеру, тому боротьба з ним також має включати заходи різного спрямування та здійснюватися на загальнодержавному рівні. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранов С. О. Ухилення від сплати податків як основний чинник тіньової економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 12. С. 102–106.
2. Безкрєвна А. В. Податки: причини та наслідки їх несплати. *Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка*. 2010. Вип. 29, Ч. 2 : Удосконалення обліку, аналізу, аудиту і звітності в сучасних умовах глобалізаційних процесів у світовій економіці. С. 286–288.
3. Брызгалін А. В. *Налоги и налоговое право* : учеб. пособие. М. : Аналитика-Пресс, 1998. 608 с.
4. Вавілов П. М. Ухилення від сплати податків в Україні: причини виникнення та шляхи подолання проблеми. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2013. № 2. С. 24–27.
5. Вишневикий В., Веткин А. *Уход от уплаты налогов: теория и практика* : монографія. Донецк : ІЭП, 2003. 228 с.
6. Глущенко С. В., Казакова М. О. Мінімізаційні податкові схеми: зарубіжна та українська практика. *Магістеріум. Економічні студії*. 2014. Вип. 56. С. 21–25.
7. Дубровський В., Черкашин В. Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення / уникнення оподаткування в Україні. Київ, 2017. URL: <http://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2017/09/Instrumentariy-uhilyannya-vid-splati-podatkov-2017.pdf>

org.ua/wp-content/uploads/2017/09/Instrumentariy-uhilyannya-vid-splati-podatkov-2017.pdf

8. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. *Фінансово-економічний словник*. Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2005. 714 с.

9. Іванов Ю. Б., Крисоватий А. І., Кізіма А. Я., Карпова В. В. *Податковий менеджмент* : підручник. Київ : Знання, 2008. 525 с.

10. Криль І. М., Кміть В. М. Суть та основні методи боротьби з незаконною мінімізацією оподаткування в Україні. *Економікс*. 2013. № 1. С. 172–177.

11. Майбуров І. А., Соколовська А. М. *Теорія налоγοобложєния. Продвинутый курс : учебник для магистрантов, обучающихся по специальностям "Финансы и кредит", "Бухгалтерский учет, анализ и аудит"*. М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2011. 591 с.

12. Мірошніченко О. В. Використання офшорних механізмів ухилення від сплати податків серед загроз економічній безпеці України. *Вісник економічної науки України*. 2011. № 1 (19). С. 88–94.

13. Нашкерська М. М. Особливості ухилення та уникнення від сплати податків. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. Вип. 18.7. С. 258–263.

14. Томнюк, Т. Л. Ухилення від оподаткування: сутність, методи реалізації та економічні наслідки. *Сталій розвиток економіки: наук.-вироб. журнал*. 2011. Вип. 3. С. 279–282.

REFERENCES

Baranov, S. O. "Ukhylennia vid splaty podatkiv yak osnovnyi chynnyk tinyovoi ekonomiky" [Tax evasion as a major factor in the shadow economy]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 12 (2016): 102-106.

Bezkrєvna, A. V. "Podatky: prychny ta naslidky yikh ne-splaty" [Taxes: Causes and Consequences of Failure to Pay]. *Naukovy visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Ekonomika vol. 2 : Udoskonalennia obliku, analizu, audytu i zvitnosti v suchasnykh umovakh hlobalizatsiinykh protsesiv u svitovii ekonomitsi*, no. 29 (2010): 286-288.

Bryzgalin, A. V. *Nalogi i nalogovoe pravo* [Taxes and tax law]. Moscow: Analitika-Press, 1998.

Dubrovskiy, V., and Cherkashyn, V. "Porivnialnyi analiz fiskalnoho efektu vid zastosuvannia instrumentiv ukhylennia / unyknennia opodatkuvannia v Ukraini" [Comparative analysis of the fiscal effect of the application of tax evasion / avoidance instruments in Ukraine]. <http://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2017/09/Instrumentariy-uhilyannya-vid-splati-podatkov-2017.pdf>

Hlushchenko, S. V., and Kazakova, M. O. "Minimizatsiini podatkovi skhemy: zarubizhna ta ukrainska praktyka" [Minimization Tax Schemes: Foreign and Ukrainian Practices]. *Mahisterium. Ekonomichni studii*, no. 56 (2014): 21-25.

Ivanov, Yu. B. et al. *Podatkovi menedzhment* [Tax management]. Kyiv: Znannia, 2008.

Kril, I. M., and Kmit, V. M. "Sut ta osnovni metody borotby z nezakonnoiu minimizatsiieiu opodatkuvannia v Ukraini" [The essence and main methods of combating the illegal taxation minimization in Ukraine]. *Ekonomyks*, no. 1 (2013): 172-177.

Mayburov, I. A., and Sokolovskaya, A. M. *Teoriya nalogooblozheniya. Prodvinuty kurs* [Theory of taxation. Advanced course]. Moscow: YUNITI-DANA, 2011.

Miroshnichenko, O. V. "Vykorystannia ofshornykh mekhanizmiv ukhylennia vid splaty podatkiv sered zahroz ekonomichnii bezpetsi Ukrainy" [Use of offshore tax evasion mechanisms among threats to Ukraine's economic security]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, no. 1 (19) (2011): 88-94.

Nashkerska, M. M. "Osoblyvosti ukhylennia ta unyknennia vid splaty podatkiv" [Features of tax evasion and avoidance]. *Naukovy visnyk NLTU Ukrainy*, no. 18.7 (2008): 258-263.

Tomniuk, T. L. "Ukhyleniia vid opodatkuvannia: sutnist, metody realizatsii ta ekonomichni naslidky" [Tax evasion: the essence, methods of implementation and economic implications]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, no. 3 (2011): 279-282.

Vavilov, P. M. "Ukhyleniia vid splaty podatkiv v Ukraini: prychny vynyknennia ta shliakhy podolannia problemy" [Tax evasion in Ukraine: causes and ways to overcome the problem]. *Naukovyi*

visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu, no. 2 (2013): 24-27.

Vishnevskiy, V., and Vetkin, A. *Ukhod ot uplaty nalogov: teoriya i praktika* [Tax evasion: theory and practice]. Donetsk: IEP, 2003.

Zahorodnii, A. H., and Vozniuk, H. L. *Finansovo-ekonomichnyi slovnyk* [Financial and Economic Dictionary]. Lviv: Vyd-vo NU «Lvivska politekhnikha», 2005.

УДК 336.1:352

ФІСКАЛЬНІ ЕФЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ КОМУНАЛЬНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ

© 2018 ФІЛІМОШКІНА І. О.

УДК 336.1:352

Філімошкіна І. О.

Фіскальні ефекти функціонування підприємств комунальної форми власності

Метою статті є виявлення особливостей функціонування комунальних підприємств та оцінка їх впливу на формування та використання фінансових ресурсів місцевих органів влади. Визначено місце комунальних підприємств у загальній системі підприємств комунального сектора економіки та наголошено на чинниках, що ускладнюють процедуру аналізу діяльності комунальних підприємств та оцінки їх впливу на дохідну та видаткову частину місцевих бюджетів. Проаналізовано зміни в кількісному складі комунальних підприємств і найманих працівників на них, виявлено тенденцію щодо зростання збитковості діяльності таких підприємств та суттєве зростання видатків місцевих бюджетів на покриття таких збитків. Оцінено фіскальні ефекти функціонування комунальних підприємств для місцевих бюджетів різних рівнів. Встановлено наявність чіткої тенденції щодо зростання навантаження на видаткову частину місцевих бюджетів у частині фінансування комунальних підприємств при практично відсутніх позитивних фіскальних ефектів від них. Виявлено, що розподіл надходжень податку на прибуток від підприємств комунальної форми власності між рівнями бюджетів є нерівномірним. Окреслено базові принципи, що мають лягти в основу функціонування комунальних підприємств в Україні.

Ключові слова: комунальні підприємства, комунальний сектор, фінансові ресурси, місцеві органи влади.

Рис.: 4. Табл.: 3. Бібл.: 19.

Філімошкіна Інна Олександрівна – аспірант, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (просп. Перемоги, 54/1, Київ, 03057, Україна)

E-mail: bl8420808@gmail.com

УДК 336.1:352

UDC 336.1:352

Филимошкина И. А. Фискальные эффекты функционирования предприятий коммунальной формы собственности

Целью статьи является выявление особенностей функционирования коммунальных предприятий и оценка их влияния на формирование и использование финансовых ресурсов местных органов власти. Определено место коммунальных предприятий в общей системе предприятий коммунального сектора экономики, и выделены факторы, затрудняющие процедуру анализа деятельности коммунальных предприятий и оценку их влияния на доходную и расходную части местных бюджетов. Проанализированы изменения в количественном составе коммунальных предприятий и наемных работников на них, выявлена тенденция роста убыточности деятельности таких предприятий и существенный рост расходов местных бюджетов на покрытие убытков таких предприятий. Оценены фискальные эффекты функционирования коммунальных предприятий для местных бюджетов разных уровней. Выявлено наличие четкой тенденции роста нагрузки на расходную часть местных бюджетов в части финансирования коммунальных предприятий при практически отсутствующих положительных фискальных эффектов от них. Установлено, что распределение поступлений налога на прибыль от предприятий коммунальной формы собственности между уровнями бюджетов является неравномерным. Обозначены базовые принципы, которые должны лечь в основу функционирования коммунальных предприятий и их менеджмента в Украине.

Ключевые слова: коммунальные предприятия, коммунальный сектор, финансовые ресурсы, местные органы власти.

Рис.: 4. Табл.: 3. Библ.: 19.

Филимошкина Инна Александровна – аспирант, Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана (просп. Победы, 54/1, Киев, 03057, Украина)

E-mail: bl8420808@gmail.com

Filimoshkina I. O.

The Fiscal Effects of the Functioning of the Enterprises with Communal Form of Ownership

The article is aimed at identifying peculiarities of functioning of communal enterprises and to assess their impact on the formation and use of financial resources of local authorities. The place of communal enterprises in the general system of enterprises of the communal sector of economy has been defined and the factors, complicating the procedure of analysis of activity of communal enterprises together with estimation of their influence on both profitable and expense parts of local budgets, have been allocated. The changes in the quantitative composition of communal enterprises and employees to them have been analyzed, the tendency of growth of loss-making activity of such enterprises, as well as the significant increase of local budgets expenses for covering losses of such enterprises, has been identified. The fiscal effects of functioning of communal enterprises for local budgets of different levels have been assessed. The presence of a clear tendency to increase the load on the expenditure part of local budgets in terms of financing of communal enterprises in view of the practically absent positive fiscal effects from them has been identified. It has been determined that the distribution of income tax revenues from enterprises with communal form of ownership between the levels of budgets is uneven. The basic principles which should become the basis of functioning of communal enterprises and their management in Ukraine have been indicated.

Keywords: communal enterprises, communal sector, financial resources, local authorities.

Fig.: 4. Tbl.: 3. Bibl.: 19.

Filimoshkina Inna O. – Postgraduate Student, Kyiv National Economic University named after V. Hetman (54/1 Peremohy Ave., Kyiv, 03057, Ukraine)

E-mail: bl8420808@gmail.com